voorRecht
Rechtspraak

Nominatie

Stelt u zich een Nederland voor waarin juridische problemen niet maanden– of zelfs jaren – voortslepen, maar binnen twee weken worden opgelost; waarin burgers zélf het stuur in handen nemen, ondersteund door begrijpelijke technologie én menselijke vakmensen. Dat Nederland bestaat al. Het heet VoorRecht– Rechtspraak.

Ruim 57 procent van de Nederlanders loopt elke vijf jaar tegen een juridisch probleem aan. Toch blijft bijna de helft van die zaken steken in onzekerheid, terwijl slechts drie procent de rechtbank haalt. Wie wél doorzet wacht gemiddeld acht maanden op de eerste inhoudelijke stap; de stress, de kosten en de verslechterende relaties stapelen zich intussen op.

VoorRecht doorbreekt dit patroon door de toegang tot het recht volledig opnieuw te ontwerpen rond vier opeenvolgende fasen: Zelf, Samen, Maatwerk en de Rechter als vangnet.

Zelf – De AI-Verkenner vertaalt het conflict direct naar begrijpelijke B1-taal, toont vergelijkbare uitspraken en biedt een gesprekshandleiding voor wie het zelf wil oplossen.
Samen – Lukt dat niet, dan organiseert een zaakbegeleider binnen 48 uur een intake en – indien nodig – één 90-minutensessie om tot een schikking te komen.
Maatwerk – Blijft het knellen, dan volgt snel maatwerk begeleiding van een mediator of expert.
Rechter – Alleen de overgebleven rechtsvragen gaan door naar de rechtbank.

Resultaten

- Doorlooptijd: 8 maanden → 2 weken.
- Er zijn op dit moment 100 zaak verzoeken gedaan bij voorRecht waarvan er 79 in behandeling zijn genomen.
- 82 % van de zaken die in behandeling worden genomen worden vóór de zittingszaal duurzaam opgelost.
- 500 unieke bezoekers per maand gebruiken de Verkenner zonder advocaat.
- Winnaar Gouden Zandloper 2024 (“perfecte balans tussen digitale innovatie en menselijke maat”).
- NOS Nieuwsuur & NRC roemen het als “praktische oplossing die de rechtsstaat dichter bij de burger brengt”.

Waarom een voorbeeld?

- Mens + Technologie
  VoorRecht laat zien dat generatieve AI verantwoord kan worden ingezet in een hoog-risico domein zónder de menselijke maat te verliezen. Bronvermelding, feedback-knoppen en live-monitoring vormen het ethische vangnet.
- Modulaire schaalbaarheid
  Elke bouwsteen is plug-and-play; rechtbanken kunnen onderdelen of het geheel adopteren. Blauwdrukken liggen klaar voor landelijke uitrol (volledige dekking 2027) én uitbreiding naar huur-, consumenten- of arbeidsrecht.
- Cultuuromslag binnen de rechtspraak
  Rechters, griffiers en ontwerpers werken in één ruimte, testen live met echte burgers en delen fouten openlijk. Dit “start-up in residence”-model bewijst dat een traditioneel instituut wél snel, wendbaar en transparant kan innoveren.
- Maatschappelijke waarde
  Snelle, betaalbare conflictoplossing voorkomt escalatie, spaart publieke middelen en herstelt vertrouwen in de rechtsstaat. De emotionele impact is tastbaar: twee buren verlieten na één VoorRecht-sessie de zaal met een knuffel in plaats van een dik dossier.

VoorRecht – Rechtspraak is daarmee geen marginale optimalisatie, maar een fundamenteel herontwerp van de publieke dienstverlening: mensgericht, data-gedreven, schaalbaar en bewezen effectief. Het recht is weer binnen handbereik – snel, begrijpelijk en betaalbaar – en daarmee is VoorRecht een blauwdruk voor iedere overheidsorganisatie die complexiteit wil omzetten in concrete, menselijke waarde.

Herontwerpen van de toegang tot de rechtspraak in Nederland

Hoe de Nederlandse rechtspraak mensen in staat stelt conflicten op te lossen door middel van dialoog, technologie en menselijke begeleiding.

INTRODUCTIE

Elke vijf jaar krijgt 57 % van de Nederlanders te maken met één of meer juridische problemen; bijna de helft daarvan blijft onopgelost en slechts 3 % bereikt de rechter. De gevolgen zijn stress, het verslechteren van de relaties met de andere partijen en vaak ook veel financiële schade. De Rechtspraak besloot daarom een 'start-up in residence' op te richten. Hierin wordt - samen met burgers, rechters, data scientists en ontwerpers- een compleet nieuwe dienst ontwikkeld: VoorRecht-Rechtspraak. Het doel: het recht binnen bereik brengen – snel, begrijpelijk, betaalbaar, mét behoud van rechtszekerheid en gericht op een duurzame oplossing.

WAT IS VOORRECHT-RECHTSPRAAK?

VoorRecht-Rechtspraak is een digitaal ondersteunde dienst die tot doel heeft conflicten op te lossen. De dienst bestaat uit vier fasen en de meeste geschillen worden op deze wijze buiten de zittingszaal gehouden. De deur naar de rechter blijft wel open, voor wanneer dat echt nodig is. Er zijn op dit moment 100 zaak verzoeken gedaan bij voorRecht waarvan er 79 in behandeling zijn genomen.

Stap 1 – Zelf

- Met behulp van een Verkenner: Een chatbot (AI) stelt verduidelijkende vragen en zet het probleem helder uiteen en geeft vervolgens informatie over de situatie.
- Met behulp van een Zaakvergelijker: hiermee kan een burger vergelijkbare uitspraken zoeken die vervolgens in begrijpelijke taal gepresenteerd worden.
- Met een Gesprekshandleiding: downloadbaar invuldocument waarin feiten, belangen en wensen overzichtelijk gemaakt worden en waarmee een burger zelf gestructureerd een gesprek met de andere partij aan kan gaan.
- Partijen worden ondersteund met nieuwe inzichten die door voorRecht-rechtspraak aangereikt worden zodat deze partijen in staat gesteld worden zelf hun probleem op te lossen.

Stap 2 – Samen

- Een Zaakbegeleider van voorRecht-rechtspraak organiseert een intake gesprek; in 17% van de gevallen wordt in dit gesprek het onderliggende probleem al opgelost.
- Een Zaakbegeleider van voorRecht-rechtspraak organiseert een 90-minutensessie; in 31 % van de gevallen wordt hierin een schikking tussen partijen getroffen.

Stap 3 – Maatwerk

- Indien nodig kan een maatwerk-vervolg opgestart worden met een mediator of een andere expert; nog eens 32 % vindt op deze wijze een oplossing.

Stap 4 – Rechter als vangnet

- Alleen resterende rechtsvragen gaan, volledig digitaal, naar de rechter; doorlooptijd en kosten dalen; 17% wordt op deze manier opgelost
- De dienst draait inmiddels in drie rechtbanken en is ontworpen als ‘plug-and-play’ voor landelijke uitrol. De dienst is nu beschikbaar voor twee zaakstromen: VvE geschillen en Geschillen in Bouwzaken; daar komen dit jaar nog twee zaakstromen bij.

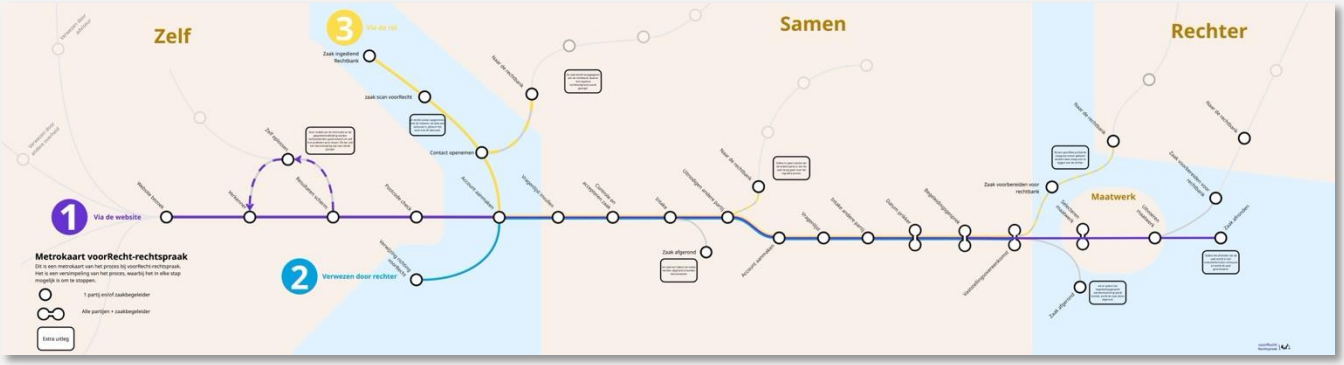

Afbeelding 1: De metrokaart van het voorRecht process

RESULTATEN OP BASIS VAN DE DRIE DIMENSIES

DIMENSIE I – EEN SCHITTERENDE VERNIEUWING DIE WERKT

Criterium 1 | Impactvol
VoorRecht heeft in korte tijd aantoonbaar verschil gemaakt in de rechtspraktijk én in het leven van burgers. Waar partijen voorheen gemiddeld acht maanden moesten wachten op de eerste inhoudelijke stap in een procedure, ligt het eerste betekenisvolle contact nu binnen 48 uur op tafel. Daarmee wordt de stress van onzekerheid fors gereduceerd en kunnen conflicten in een veel vroeger stadium worden geneutraliseerd.

- Doorlooptijd – Van acht maanden naar twee weken tot volledige oplossing; de eerste reactie komt al binnen twee dagen.
- Kosten – De Rechtspraak besteedt circa de helft van de middelen die bij een traditionele procedure nodig zijn. Voor burgers dalen griffierecht, advocaat- en overige proceskosten substantieel.
- Bereik – Maandelijks benutten ongeveer 500 unieke bezoekers de Explorer om hun rechten en plichten te verkennen, zonder dat daar een advocaat voor nodig is. Zij ervaren onmiddellijk inzicht én regie.

Criterium 2 | (H)erkenning door anderen
De meerwaarde van VoorRecht wordt breed onderschreven.

- Prijzen – Winnaar van de Gouden Zandloper 2024 in de categorie 'Toegang tot het Recht', hét nationale keurmerk voor juridische vernieuwing. Het juryrapport roemde "de perfecte balans tussen digitale innovatie en menselijke maat".
- Media – Uitgebreide aandacht bij NOS-Nieuwsuur ("Praktische oplossing voor vastgelopen VvE-conflicten", 9 juli 2024) en in NRC ("Innovatie die de rechtsstaat dichter bij de burger brengt", 30 december 2024). Beide publicaties benadrukken de snelheid, duidelijkheid en toegankelijkheid van de dienst.
- Belangenorganisaties –VvE-belang en Vereniging Eigen Huis prijzen VoorRecht als lichtend voorbeeld dat hoogoplopende burenruzies terugbrengt tot een beheersbare dialoog. Zij verwijzen hun leden actief door naar de dienst.

Criterium 3 | Bewezen werkzaamheid
VoorRecht is niet slechts een belofte, maar een robuust werkend stelsel dat continu wordt gemonitord en verfijnd.

- Multidisciplinaire validatie – In co-creatiesessies met rechters, griffiers, design-experts en ervaringsdeskundige burgers zijn alle processtappen getest op begrijpelijkheid, juridische juistheid en emotionele effectiviteit.
- Opschaalbare proof-of-concept – Na succesvolle pilots in drie arrondissementen is de dienst plug-and-play in te zetten bij andere rechtbanken.

Kortom, VoorRecht levert harde resultaten, krijgt brede erkenning en rust op solide evidence. Daarmee voldoet het ruimschoots aan de eerste dimensie: een schitterende, werkende vernieuwing die de toegang tot recht fundamenteel verbetert.

VoorRecht-Rechtspraak is niet alleen een voor het publiek zichtbare online innovatie. Achter de schermen beschikt het systeem ook over een compleet dashboard voor zaakbegeleiders. Rechtbankmedewerkers ervaren dit dashboard als vernieuwend én bijzonder gebruiksvriendelijk.

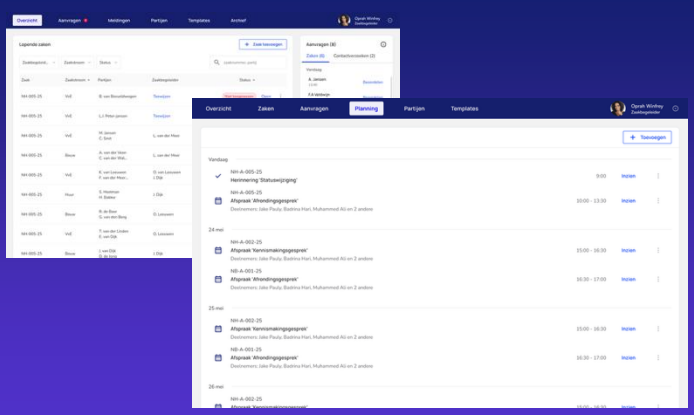

DIMENSIE II – PUBLIEKE MEERWAARDE

Criterium 4 | Helder probleem

- Jaarlijks krijgt 57% van de Nederlanders minstens één juridisch probleem; 48% blijft onopgelost en slechts 3% bereikt de rechtbank (WODC-cijfers).
- Bij VvE-zaken groeit frustratie uit tot burenruzies, achterstallig onderhoud en waardeverlies van woningende laatste jaren exponentieel (NOS, 2024).
- Drempels: ingewikkelde procedures, angst voor hoge kosten en beperkte rechtskennis veroorzaken “afhaakgedrag” en ondermijnen vertrouwen in de rechtsstaat.

VoorRecht pakt precies deze knelpunten aan door complexe wet- en regelgeving om te zetten in begrijpelijke stappen, kosten te verlagen en direct menselijk én digitaal steun te bieden en met duurzame oplossingen te komen.

Criterium 5 | Maatschappelijk nut / versterking uitvoering

- Preventie van escalatie – 82% van de pilot-zaken die in behandeling zijn genomen werd duurzaam opgelost vóór de zittingszaal; dat scheelt maandenlange spanningen én juridische kosten.
- Besparing publieke middelen – De Rechtspraak besteedt ongeveer 50% minder per dossier; vrijgekomen zittingscapaciteit gaat naar complexe zaken.
- Zelfregie & empowerment – 500 burgers per maand gebruiken de Explorer om zelfstandig hun rechten te verkennen;
- Eind juni 2025 zijn er meer dan 100 zaken aangemeld bij voorRecht-rechtspraak.
- Snellere rechtszekerheid – Eerste inhoudelijke reactie binnen 48 uur in plaats van acht maanden; conflicten worden gemiddeld in twee weken afgehandeld.
- Vermindering maatschappelijke schade – Door snelle, constructieve dialoog blijven buren, VvE-leden en ondernemers met elkaar in gesprek; langdurige sociale ontwrichting en financiële verliezen worden voorkomen.
- De technologische vernieuwing achter VoorRecht wordt breed erkend als toonaangevend: een wetenschappelijk artikel hierover is geaccepteerd en verschijnt binnenkort bij Cambridge University Press. Daarnaast participeert VoorRecht actief in lopend onderzoek naar een validatiekader voor de verantwoorde inzet van taalmodellen in de informatievoorziening, waarbij het platform fungeert als praktijkvoorbeeld van hoe dit kan worden toegepast.

Kortom, VoorRecht creëert directe publieke waarde: burgers krijgen begrijpelijke, betaalbare toegang tot hun rechten; de Rechtspraak kan zich concentreren op kerntaken; de samenleving profiteert van minder conflictescalatie en meer vertrouwen in de overheid.

Voorbeeld van een uitkomst

EEN KNUFFEL

Een voorbeeld betrof twee huiseigenaren die verwikkeld waren in een jarenlang geschil over elektriciteitsrekeningen. Na talloze juridische kosten en geen vooruitgang kwamen zij in het proces van voorRecht-rechtspraak. In een enkele sessie van 90 minuten, begeleid door een zaakbegeleider, bereikten ze een overeenkomst. Een deelnemer was zo opgelucht dat ze de begeleider bedankte met een knuffel. Dit toont de emotionele impact van een goed gefaciliteerde dialoog.

DIMENSIE III – INSPIRERENDE WERKING

Criterium 6 | Bredere toepasbaarheid

- Landelijke schaalbaarheid – Na een jaar live in drie rechtbankregio's ligt de blauwdruk al klaar voor uitrol naar vijf à zes arrondissementen in 2025 en volledige dekking in 2027.
- Modulair ontwerp – De dienst is opgebouwd uit losse "bouwstenen" (Verkenner, zaakvergelijker, dashboard, zaakbegeleiders handboek, training). Elk onderdeel kan afzonderlijk worden geadopteerd of uitgebreid, bijvoorbeeld voor huur-, consumenten- of arbeidszaken.

Criterium 7 | Inspirerend

- Mens + technologie – VoorRecht bewijst dat je AI kunt inzetten zónder de menselijke maat te verliezen: digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Taal als hefboom – Alle juridische teksten zijn herschreven naar B1-niveau. Die aanpak fungeert als voorbeeld; inmiddels hanteren meerdere rechtbanken "plain language sprints" voordat een nieuwe procedure online gaat.
- Cultuuromslag – VoorRecht heeft de Rechtspraak van "papieren dossier" naar "service design" mindset gebracht. Collega's organiseren interne hackathons, experimenteren met persona's en zien de burger voor het eerst als "gebruiker" in plaats van "partij".
- Story-power – Het verhaal van de twee buren die na een 90-minutensessie met een omhelzing vertrokken, wordt in trainingen en congressen gebruikt om te laten zien dat juridische infrastructuur ook emotionele waarde kan creëren.

Criterium 8 | Toont lef

- Start-up in residence – De Rechtspraak heeft een eigen "garage" gefinancierd, buiten de traditionele hiërarchie, om snel te experimenteren met echte zaken. Dat is ongekend in een domein waar iedere stap doorgaans door protocollen wordt beheerst.
- Verantwoorde AI in een hoog-risico omgeving – De organisatie koos bewust voor generatieve AI mét bronvermelding, feedbackknop ; zo werden de risico's geaccepteerd maar beheerst.
- Live-testen met echte burgers – In plaats van jarenlang pilotstudies op de plank te houden, ging VoorRecht na drie maanden prototyping al live met een beperkte caseload. Fouten werden transparant gedeeld én gecorrigeerd, waardoor vertrouwen groeide in plaats van afnam.
- Nieuwe rolverdeling – Rechters durfden het roer deels uit handen te geven aan zaakbegeleiders en AI-systemen, zonder hun uiteindelijke gezag prijs te geven. Deze stap vergt moed én visie op de toekomst van het recht.

VoorRecht fungeert daarmee als katalysator: het laat zien dat gedurfde, open en mensgerichte innovatie in het publieke domein niet alleen mogelijk, maar ook noodzakelijk en besmettelijk is.

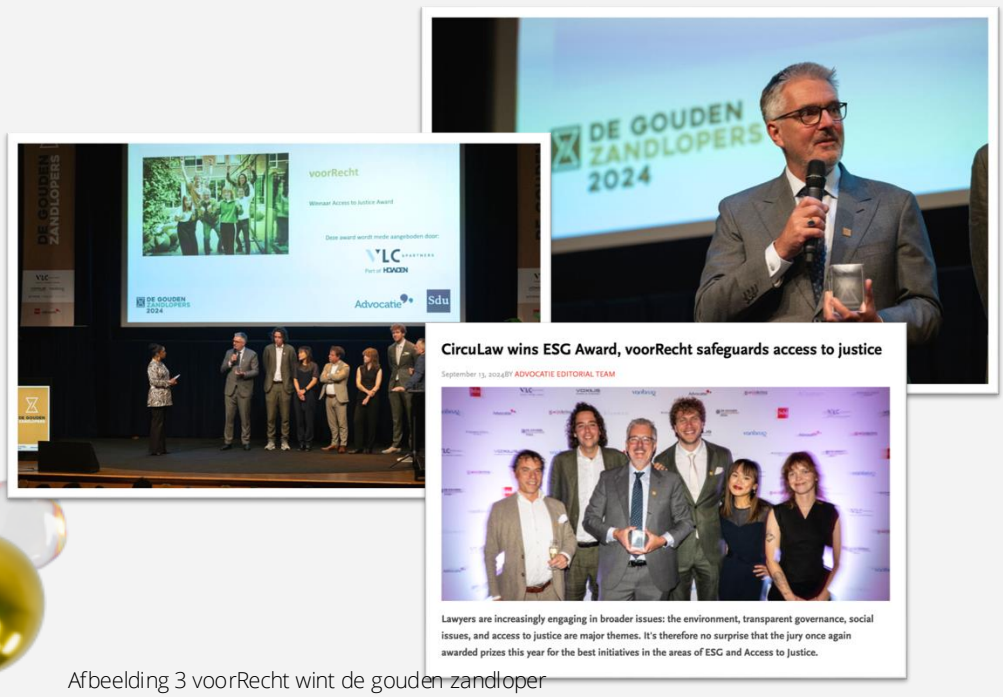

Afbeelding 3 voorRecht wint de gouden zandloper

TOT SLOT

VoorRecht-Rechtspraak is geen marginale optimalisatie, maar een fundamenteel herontwerp van overheidsdienstverlening. Het initiatief levert maatschappelijke waarde, is schaalbaar binnen én buiten de Rechtspraak en inspireert overheidsorganisaties om complexe uitdagingen mensgericht en datagedreven aan te pakken. Daarom draagt de Rechtspraak ‘voorRecht-Rechtspraak’ met trots voor als Beste Overheidsinnovatie van het Jaar 2025

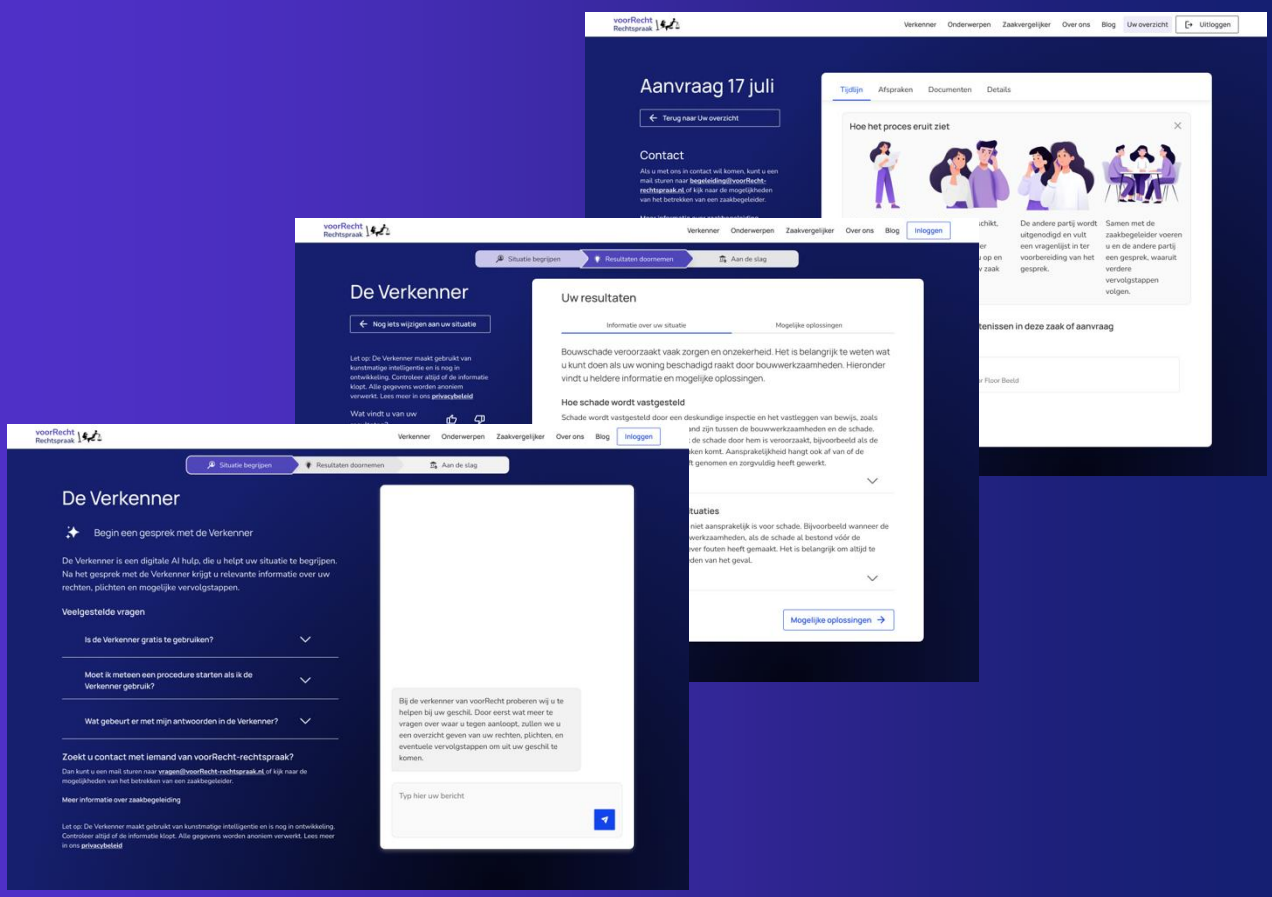

Afbeelding 5: Voorbeelden van de verschillende webpagina’s van de nieuwe voorRecht-rechtspraak verkenner